

THE IMPORTANCE AND EFFECTIVENESS OF THE ORGANIZATION OF NON-TRADITIONAL PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL PROCESS IN THE FORMATION OF REFLEX ABILITIES OF STUDENTS IN PRIMARY EDUCATION

Umar G`oimov,
Teacher of the Pedagogical Institute of Karshi State University

**Boshlang`ich ta`limda talabalarining refleks qobiliyatini
shakllantirishda ta`lim jarayonida noan`anaviy pedagogik
texnologiyalarni tashkil etishning ahamiyati va samaradorligi**

Umar G`oimov,
Qarshi davlat universitetining Pedagogika instituti o`qituvchisi

Annotation

In modern pedagogy, reflection is the introspection of activity and its results. The reflection is aimed at understanding the path traversed, a general collection of what is felt, considered and understood by all. Its purpose is not only to leave the lesson with a defined outcome, but also to build a semantic chain, comparing the methods and techniques used by other students with their own ways and means of action. A lot of thinking can be done not only at the end of the lesson, but at any stage. There are now many theoretically and practically developed curricula that develop students, forming a set of knowledge, skills and abilities.

The article also discusses the importance and effectiveness of the organization of non-traditional pedagogical technologies in the educational process in the formation of reflex abilities of students in primary education.

Keywords: reflection, assessment, lesson, method, analysis, reflexive ability.

Annotatsiya

Zamonaviy pedagogikada refleksiya deganda faoliyat va uning natijalarini introspeksiya qilish tushuniladi. Mulohaza bosib o'tgan yo'lni tushunishga, hamma tomonidan sezilgan, ko'rib chiqilgan va tushunilgan narsalarni umumiy to'plashga qaratilgan. Uning maqsadi darsni faqat belgilangan natija bilan qoldirish emas, balki semantik zanjirni qurish, boshqa talabalar tomonidan qo'llaniladigan usul va usullarni o'zlarining harakat usullari va usullari bilan solishtirishdir. Ko'p o'ylashni nafaqat dars oxirida, balki har qanday bosqichda ham amalga oshirilishi mumkin. Hozirgi vaqtda talabalarni rivojlantiradigan, bilim, ko'nikma va ko'nikmalar

majmuasini shakllantiradigan juda ko'p nazariy va amaliy ishlab chiqilgan o'quv dasturlari mavjud.

Maqolada ham boshlang'ich ta'limda talabalarining refleks qobiliyatini shakllantirishda ta'lim jarayonida noan'anaviy pedagogik texnologiyalarni tashkil etishning ahamiyati va samaradorligi xususida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: refleksiya, baholash, dars, metod, tahlil, refleksli qobiliyat.

Аннотация

В современной педагогике рефлексия – это самоанализ деятельности и ее результатов. Рефлексия направлена на осмысление пройденного пути, на общую совокупность прочувствованного, рассмотренного и понятого всеми. Его цель не только выйти из урока с определенным результатом, но и выстроить смысловую цепочку, сопоставив методы и приемы, используемые другими учащимися, с их собственными способами и средствами действия. Много думать можно не только в конце урока, но и на любом этапе. В настоящее время существует множество теоретически и практически разработанных учебных программ, которые развивают учащихся, формируя комплекс знаний, навыков и умений.

Также в статье рассматривается важность и эффективность организации нетрадиционных педагогических технологий в образовательном процессе при формировании рефлекторных способностей учащихся начальных классов.

Ключевые слова: рефлексия, оценка, урок, метод, анализ, рефлексивная способность.

Kirish

Muvofiqlik va qarama-qarshiliklarni tahlil qilishdan boshlang'ich maktab yoshidagi o'quvchilarning reflektiv ko'nikmalarini shakllantirish yo'llarini topish muammosi kelib chiqadi. Yuqorida aytilganlarning barchasi bizning tadqiqotimiz mavzusini aniqladi: "Atrofdagi dunyo" fanini o'rganish jarayonida kichik yoshdagi o'quvchilarda aks ettirish ko'nikmalarini shakllantirish. Maqsad - mazmun xususiyatlarini nazariy jihatdan asoslash "reflektiv ko'nikmalar" tushunchasi va "Atrofdagi dunyo" fanini o'rganish jarayonida kichik yoshdagi o'quvchilarda reflektiv ko'nikmalarni shakllantirishni ko'rib chiqing. Tadqiqot ob'ekti - aks ettirish ko'nikmalarini shakllantirish jarayoni yosh talabalarda. Tadqiqot mavzusi - "Atrofimizdagi dunyo" fanini o'rganish jarayonida kichik yoshdagi o'quvchilarda refleks ko'nikmalarini shakllantirish usullari va usullari.

Vazifalar:

1. Psixologik-pedagogik masala nazariyasini ko'rib chiqing adabiyot.
2. Refleksiv malakalarni shakllantirish jarayonining xususiyatlarini ochib bering yosh talabalarda.
3. "Atrofimizdagi olam" fanini o'rganish jarayonida kichik yoshdagi o'quvchilarda refleksiv ko'nikmalarni shakllantirish xususiyatlarini ko'rib chiqing.
4. Kichik yoshdagilarning reflektiv qobiliyatlarini o'rganish maktab o'quvchilari.
5. O'qituvchilar uchun ko'rsatmalar ishlab chiqish kichik yoshdagi o'quvchilarda refleks ko'nikmalarini shakllantirish.

Adabiyotlar tahlili va metododlogiyasi

Refleksiya - bu o'quvchilarda ta'lim faoliyatida yuzaga keladigan psixologik neoplazma. Bu tahlil predmetidan uzoqlashishga, butun jarayonga xuddi tashqaridan qarashga imkon beradi. Kichik o'quvchining fikrlash qobiliyatini rivojlantirish uning ta'lim sub'ekti sifatida shakllanishiga yordam beradi, o'quvchini mustaqil ravishda o'quv faoliyatini amalga oshirishga qodir bo'lgan talabaga aylantiradi. Fan taraqqiyotining hozirgi bosqichida refleksiya falsafiy, psixologik va pedagogik darajalarda namoyon bo'ladi. Fikrlash tushunchasi falsafada paydo bo'lgan va shaxsning o'z ongida sodir bo'layotgan voqealar haqida fikrlash jarayonini anglatadi. Psixologiya tarixida refleksiya inson aqliy faoliyatining ichki shakli sifatida qaralgan. Mahalliy pedagogika va psixologiyada "refleksiya" atamasi XX asrning 30-40-yillarida qo'llanila boshlandi.

Ko'zgu - orqaga qaytish, ya'ni. insonning o'z harakatlarining, fikrlarining boshlanishiga qayta-qayta murojaat qilish qobiliyati, tashqi kuzatuvchining pozitsiyasini egallash, nima qilayotganingizni, qanday bilishingizni, shu jumladan o'zingiz haqida fikr yuritish qobiliyati.

Psixologik-pedagogik adabiyotlarda boshlang'ich maktab yoshi ta'lim faoliyatining shakllanish davri sifatida tavsiflanadi. Ta'lim faoliyati kontseptsiyasining eng to'liq va to'g'ri ta'rifi V.V.Davydov tomonidan berilgan: "O'quv faoliyati - ta'lim sub'ekti sifatida o'zini o'zgartirishga qaratilgan bolalar faoliyatining maxsus shakli".

Fikrlashning shakllanish bosqichlari: jamoaviy aks ettirishning shakllanish bosqichi, guruh aks ettirishning shakllanish bosqichi, individual aks ettirishning shakllanish bosqichi. G. A. Tsukerman tomonidan olib borilgan tadqiqotlar natijalari ushbu bosqichlarni tanlash uchun asos qilib olinadi.

Mulohaza va takliflar

Kollektiv fikrlashning shakllanish bosqichi maktab yoshining boshlanishiga to'g'ri keladi. Ushbu bosqichda o'qituvchining maqsadi - sinfning o'quv faoliyatini shakllantirish.

Guruh mulohazasini shakllantirish bosqichida o'qituvchi maqsadni - talabalar guruhida o'quv faoliyatini shakllantirishni ko'zlaydi. O'qituvchi o'z harakatlarini alohida o'quvchilarga emas, balki bir guruh talabalarga qaratadi.

Individual fikrlashni shakllantirish bosqichida o'qituvchi o'z oldiga maqsad qo'yadi - individual o'quv faoliyatini shakllantirish. Aynan shu shaklda aks ettirish shaxsning o'zini o'zi rivojlantirish uchun asos bo'ladi.

O'quv faoliyati bo'yicha tadqiqotlarda A.B. Vorontsov aks ettirishni shakllantirish mezonlarini ajratib ko'rsatadi: o'z nodonligi haqidagi bilimlarni ochish, ma'lum va noma'lumni ajrata olish; aniqlanmagan vaziyatda qanday bilim va ko'nikmalar muvaffaqiyatli harakat qilish uchun etarli emasligini ko'rsatish qobiliyati; o'z nuqtai nazarini yagona mumkin deb hisoblamasdan, o'z fikrlari va harakatlarini "tomonidan" ko'rib chiqish va baholash qobiliyati; boshqa o'quvchilarning fikrlari va harakatlarini tanqidiy, ammo qat'iy tahlil qilmaslik, ularning harakatlarining sabablariga ishora qilish qobiliyati. Bular aks ettirishni shakllantirishning asosiy mezonlari. Ularning umumiyligida ular bir-biriga bog'langan, lekin bir-birini almashtirmaydi.

G. A. Tsukerman ta'rifiga asoslangan o'quv hamkorligi deganda "ishtirokchilar o'rtasida harakatlarni taqsimlashning shunday usuli tushuniladi, bunda bir sherikning harakat imkoniyatlari boshqa sherikning harakatlari orqali tekshiriladi"⁴. O'quv hamkorligi talabaning o'zini tutishini nazarda tutadi. kattalarni unga qaror topishga yordam berishni taklif qiladi, lekin u aniq nima, qanday bilimga ega emasligini o'zi belgilaydi (bu erda aks ettirish o'zini namoyon qiladi).

Ta'lim sohasidagi hamkorlikda kichik o'quvchining shaxsiyatining rivojlanishi aks ettirishni shakllantirishga, shuning uchun o'zini o'zi o'zgartirishga va o'z-o'zini rivojlantirishga qaratilgan.

Refleksiya mashg'ulotlarini quyidagi bosqichlarga bo'lish mumkin:

1-bosqich - kayfiyatingizni tahlil qilish, muvaffaqiyatlaringizni tahlil qilish

2-bosqich - sinfdoshlar ishini tahlil qilish

3-bosqich - guruhning o'zining va boshqalarning ishini tahlil qilish.

Ko'zguning u yoki bu turini tanlashda siz quyidagilarni hisobga olishingiz kerak:
darsning maqsadi;

- o'quv materialining mazmuni va qiyinchiliklari;
- sinf turi;

- o'qitish usullari va usullari;
- talabalarning yoshi va psixologik xususiyatlari.

Ko'zgu funktsiyalariga asoslanib, quyidagi tasnif taklif etiladi:

- kayfiyat va hissiy holatni aks ettirish;
- faoliyatni aks ettirish;
- o'quv materialining mazmunini aks ettirish;
- fikr bildirish usuli sifatida aks ettirish.

Kichik yoshdagi o'quvchilarning aks ettirishni shakllantirishning turli bosqichlarida ta'limni tashkil etishning xususiyatlari

Kollektiv fikrlashni shakllantirish bosqichi (1-sinf)

Birinchi sinf o'quvchilari bilan ishlashni maktabga moslashish kunlarida ularning kayfiyati va hissiy holatini aks ettirish bilan boshlash yaxshiroqdir.

1. Eng oson variant - uchta yuzning tasviri bo'lgan kartalar: quvnoq, neytral va qayg'uli.

Talabalardan ularning kayfiyatiga mos rasmni tanlash taklif etiladi.

2. Bolalarni o'zlarini quyosh nurlari sifatida tasavvur qilishni ham taklif qilish mumkin. Dars oxirida vazifa bering: kayfiyatingizga qarab quyosh nurlarini joylashtiring.

3. Turli xil rangli tasvirlar bilan qiziqarli texnika. Talabalar ikkita yoki uchta kartaga ega: ko'k, yashil va qizil. Ular darsning boshida va oxirida ularning kayfiyatiga qarab kartani ko'rsatadilar. Bunday holda, biz o'quvchining hissiy holati dars davomida, darsdan darsga, maktab kunining oxiriga qadar qanday o'zgarishini kuzatishimiz mumkin.

4. Yana bir rang texnikasi "Ranglar daraxti". Agar o'zimni yaxshi his qilsam, qulay, qizil olma daraxtga osilgan, bo'lmasa yashil.

Birinchi sinf o'quvchisiga o'z baholash mezonlarini shakllantirishga yordam berib, biz bolaga o'lchash moslamasini eslatuvchi baholash o'lchagichlarini kiritamiz, ular yordamida o'quvchilar o'zlarining va boshqa odamlarning ishlarini turli parametrlar bo'yicha baholaydilar: chiroyli, toza, to'g'ri. Shu bilan birga, o'qituvchi bahoga rozi bo'lish va bolaning belgisini aylana olish huquqiga ega, bu talaba uchun eng yuqori maqtozni anglatadi.

Atrofdagi dunyo va adabiy o'qish darslarida "hukmdorlar" o'rnini "Bilim zinapoyasi" bilan almashtirish mumkin (tamoyil bir xil).

Birinchi sinfdan boshlab vazifalar kiritiladi - bolaning vazifaga yo'naltirilganligi va o'qituvchining harakatlariga yo'naltirilganligini ajratib turadigan "tuzoqlar".

Refleksiv-diaagnostika vazifalari o'quvchilar o'z sinfdoshlari uchun "tuzoq" vazifalarini mustaqil ravishda ishlab chiqishlari kerak bo'lgan vazifalarni o'z ichiga oladi, bu sizga

bolaning muhim aloqalar va munosabatlarni ajratib ko'rsatishga qodirligini aniqlash imkonini beradi.

Xulosa

Eng qimmatli narsa, birinchi sinf o'quvchisi o'zini qobiliyatsiz, ammo o'rganishga qodir bo'lgan shaxs sifatida qabul qilganda, ochiq nodonlik holatini saqlab qolishdir. Buning uchun o'qituvchi imkoniyat yaratadi va "aqli so'rash", jaholat sabablari tahlilini o'z ichiga olgan savollarni rag'batlantiradi.

Bolalar o'zlarining jaholatlari haqida, bu jaholatning sabablari haqida xotirjam gapirishni o'rganishlari, shuningdek, bunday vaziyatda qanday harakat qilishni bilishlari juda muhim.

Birinchi sinfdan boshlab, "boshqalarni bir xil vazifalarni bajarishga (ixtiro qilishga) o'rgatish" kabi refleksiv-metodik xarakterdagi vazifalardan foydalanish muhimdir.

Fikrlashning shakllanishiga birinchi sinf o'quvchisidan yangi nostandart vaziyatda ochiq harakat usulini qo'llashni talab qiladigan vazifalar yordam beradi. Masalan, matematika darsida ob'ektlarning uzunligini taqqoslash usullarini "kashf qilgandan" keyin savol beriladi: "Biz divan va karavot uzunligini solishtirishimiz kerak - qaysi biri uzunroq? Ularni bir-biriga bog'lash qiyin: axir, biz buning uchun mebelni ko'chirmaymiz! Qanday bo'lish kerak?"

Birinchi sinfda allaqachon darslarda etishmayotgan ma'lumotlar bilan o'quv muammolarini hal qilish usuli qo'llaniladi. Ushbu texnikaning maqsadi: bolalarni vazifani bajarishdan oqilona rad etishga o'rgatish.

Guruh aks ettirishning shakllanish bosqichi (2-3-sinflar).

Bolalarda refleksiv qobiliyatlarni shakllantirishning ikkinchi bosqichida mazmunli o'zini o'zi qadrlashning shakllanishi sodir bo'ladi. Bu bosqich 4-sinf oxirigacha davom etadi. Endi sizning harakatlaringizni "to'g'rilik" parametri bo'yicha (ya'ni qilingan xatolar soni bo'yicha) umuman baholash emas, balki harakat usuliga kiritilgan to'g'ri bajarilgan operatsiyalar soni bo'yicha mahoratingizni baholash muhimdir.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати (References)

1. Yu.N. Azarov Ta'lim san'ati: o'qituvchilar uchun kitob - 2-nashr, tuzatilgan. Va qo'shimcha. - M.: Ma'rifat, 1985 yil.
2. Yu.P. Azarov Oila pedagogikasi. Sevgi va erkinlik pedagogikasi. - M.: Argumentlar va faktlar, 1993 yil.
3. L.Anzorg Bolalar va oiladagi ziddiyat: o'qituvchilar uchun kitob. - M.: Ma'rifat, 1988. – S. 20 – 23.

4. T.M. Afanas'eva Oila: o'rta maktab o'quvchilari uchun o'quv qo'llanma muassasalar. - M.: Ma'rifat, 1986 yil.
5. G.A. Bakulina Savodxonlik davrida kichik maktab o'quvchilarining intellektual rivojlanishi. Kirov, 2001 yil.
6. A.Brudnov, Berezina V. Maktabda ijtimoiy pedagogik ish // Maktab o'quvchilarini tarbiyalash. - 1994. - N 1.
7. M.M.Bezrukikh, Efimova S.P. Siz o'z talabangizni bilasizmi: kitob o'qituvchilar. - M.: Ta'lim, 1991. - C: 119-125.
8. K.V. Bardin Bolaning muvaffaqiyatli o'qishi uchun: Ota-onalar uchun kitob. - M.: Pedagogika, 1988. -
9. L.R. Bolotina Zamonaviy boshlang'ich maktabda sinf o'qituvchisi // Boshlang'ich maktab. - 1995. - N 6.
10. V.V. Vlasov Kasb va oila // Sotsiologik tadqiqotlar. - 1995.-N 5.
11. I.S. Volina Biz o'ynab o'rganamiz. M., 1994 yil.
12. L.S. Vygotskiy Inson taraqqiyoti psixologiyasi. M., 2004 yil.
13. A.K.Kvasova, Bondarenko L.V., Karpovich D.I. Kollektiv o'quv mashg'ulotlari amaliyotida aks ettirish // Kollektiv o'qitish usuli: Ilmiy-metodik jurnal. 2007 yil. № 9.
14. V.N.Kondratyuk Oilaviy ta'lim usullarini o'rganish // Boshlang'ich maktab. - 1993. - N 1. -

